

Mugu ikki missa bankamálið á gólvið

Oddagrein

MAMMUTORDASKIFTIÐ á fólkatingi um bankamálið er av á hesum sinni - ella kanska rættari með alla. Í hvussu er tann parturin av hesum málinum, sum snýr seg um danska sjálvranssakan. Eftir eina ógilla mæling við vindmegi 24 er nú gott veður bæði so og so á fólkatingi. Stjórnin hevur yvirivað ringastu brotsjógvarnar og stuðulsflokka hennara halda seg kunna fara út aftur til veljarar sínar at biðja um stuðul, tí teir hava funnist at stjórnini - samtiðis hava teir heldur ikki lovað feroymingum gull og grønar skógar.

TAD sýnist sum, at danskir politikarar hava gloymt, hvat hetta snýr seg um, nú teir hava gjørt málið til eitt innanríkispolitiskt ping-pongspæl, har tað meira ræður um at vinna sær tekkju millum donsku veljararnar enn at skula taka støðu til eitt endurgjald til Føroyar.

NÚ tá alsamt fleiri halda, at tað rætta hevði verið ein dómarráðgjæving heldur enn hesin kanningarhátturin, nívur tað ikki sœrt at vera feroymingur. Tvs. at alt hetta stríðið hjá Grønberg hevur lutvist verið til fánýtis, nú sjálvt útgangsstøðið ikki var tað rætta, nevniliga at kunna plásara ábyrgd. Nú hevur bráðdliga eingin ábyrgd men fyrri at sleppa undan henni vilja teir kortini lata feroymingum ein skilling ella tveir fyrri tørt og svie.

HÓAST vit feroymingar ikki eiga at leypa framav og bara seta krøv og aftur krøv og sleppa okkum undan ábyrgd, so kann ein tó siga - við m.a. fólkatingsdebattni sum grundarlag - at tekin eru ikki til, at vit fara at fáa tað afturgjaldið, sum vit hava rætt til eftir donsku svikardóma. Tí jú nærri nærkast vali í Danmark tess torføri verður hjá donskum politikarum at vera „yvirgalantir“ móti feroymingum, sum jú sjálvir hava ábyrgdina av øllum. Hetta er tað, sum nógvr veljarar í Danmark fara at sita eftir við, nú vit hoyrdu, hvussu debattin á fólkatingi gjørdist ein uppgerð við feroyskt oysl og yvirforbrúk. Ja ein moralskur peikifingur.

VIT feroymingar eiga ikki at vera undirbrotligir. Vit eiga heldur ikki at seta órimlig krøv. Vit eiga krevja at verða virdir sum fólk á jøvnum fœti við aðrar borgarar í ríkinum og við teimum serstøku umstøðum sum vit liva undir, her eitt nú eina økonomi, sum byggir á fiskastovnar og fiskaprisir, ið kunnu verða so svikaligir, at teir koppa samfelagnum. Vit hava einki móti góðum ráðum frá donum, men havið tykkara moralsku peikifingur fyrri tykkum sjálvar. Feroymingar krevja av harra Nyrup Rasmussen - eftir hansara so yvirblíðu framferð undir vitjanini í Føroyum - at hann og hansara nú liva upp til tað, sum liggur í kortunum í hesi bankakanning, nevniliga, at feroyska samfelagið fær tað endurgjaldið, sum rimuligt er, hvussu tað so enn verður útgjaldið.

TÁ hetta er sagt halda vit eisini, at feroyski fólkatingsmaðurin Óli Breckmann átti at fingið duraffjórðing frá feroyskum veljarum við næsta val. Nettup ein av orsökunum til, at nógvr danir í dag egleiða okkum sum tað teir gera, eru meiningar, sum eru skaptar av óhugnaliga og niðurgerandi retorikki Breckmanns. Hvat líkast tað, tá eitt fyrri allar feroymingar so stórt ávarsmál verður viðgjørt, at ein feroyskur fólkatingsmaður brúkar høvið til at reka sín egna partapoltikk á fólkatingi! Hvørjum tæni hansara niðurgerðing av feroyskum sosialismum annað enn til at skapa enn størri mótstöðu frá danskari síðu móti feroymingum sum heild!

TADhvíli er stór og tung ábyrgd á feroyskum politikarum í hesum døgum. Talan er um eina uppgávu, sum skal útinnast ikki bert á skilgjøðan og avgjórðan hátt men eisini við virðing. Vit eiga at krevja rætt okkara men samtiðis røkja okkara skyldur. Danir skulu gjalda fyrri sitt svik - og tá tað er gjørt - eiga vit og danir at stinga út í kortið av nýggjum. Bankamálið má ikki sleppa at detta á gólvið - tí tað verða viðurskiptini millum Danmark og Føroyar ongantíð at koma aftur í rætt lag. Her hvílir so sanniliga eisini stór ábyrgd á donum - ikki at lata bankamálið detta á gólvið.

Sosialurin

Lesarabrøv

Skulu vit varðveita søguliga býarpartin við Vestaru Vág í Havn?

Í seinastu viku sóu vit í SvF, at ætlanin er at beina fyrri »Gamla Hospital«, ið liggur í Sigmundargøtu.

Sendingin ávirkaði meg stórliga, og eg hugsaði við mær: »Eru tað veruliga havnarfólk, ið eru so kensluleys, og ikki hava virðing fyrri tí, ið farið er? Bert tað til, at nakar havnarmaður/kona kann fáa seg til at forkoma ella taka burtur av søguliga bygningunum, ið vit eiga her í Havn, bert fyrri at brúka økið til peningaligan vinning hjá einari fyrirtøku, ið eins væl kann ligga ádrastaðni enn inni í miðbýnum?«

Um so verður, at »Gamla Hospitalið« verður burturbeint og økið brúkt til vinnuligt endamál, so missa vit feroymingar ein part av søgu og fortíð okkara. Vit fara eisini at missa ein part av okkum sjálvum, sum vit (feroyingar) skulu byggja framtíðina á. At hava eina fortíðarsøgu er ógvuliga týðandi fyrri eitt fólk, og er hetta eisini galdandi fyrri okkum feroymingar.

Søguliga virðini í Sigmundargøtu/í Rættará ella við Vestaru Vág:

Gamla hospitalið er ein søguligur bygningur við søguligum virði, og samstundis er hospitalið partur av gomlu søguliga bygningunum og umhvørvinum í Sigmundargøtu, eisini nevnt í Rættará ella við Vestaru Vág.

Gamla hospitalið stendur sum ságt í Sigmundargøtu, har nógvr onnur søgulig hús eru, og eg vil her nevna

nøkur av teimum søguligu virðunum, sum eru har í grannalagnum:

1. søguliga grannahúsið er Müllers Pakkhús, ið er friðað.
2. søguliga grannahúsið er Skeiva Pakkhús.

Á sjónum - undir Skeiva Pakkhúsi, við høguketi liggur søguliga skipið Norðlýsið.

Oman fyrri vegin úti í Sigmundargøtu 34 standa gomlu bóndahúsin hjá Müller, ið enn ikki er millum søguliga húsin, men sum eg haldi átti at verið friðað.

Norðan fyrri bóndahúsið, t.v.s. í Sigmundargøtu 30 stendur søguliga húsið Kristines Minde - eisini kallað Bauers hús, har fyrstu katolikkarnir hildu út og høvdu teirra fyrstu kirkju.

Við norðaru áarsíðu niðri í Rættará standa gomlu sethúsin hjá Østrøm. (Østrøm kenna vit øll frá sanginum »Her nógvr er at gera« ella »til Havnar vit fara«).

Grannahúsið hjá Østrøm í Rættará er húsið hjá Elias í Rættará, spell at slíkt hús fær loyvi at falla, tí húsið er serstakt, hugnaligt og hevur ikki sœrt av gomlum týðningi niðri í Rættará. T.d. hevur húsið vindeygu frá niðurtíkn katólisku kirkjuni, men vindeyguni síggja tíværi ikki longur, tí pláta

er negld fyrri.

Vestan fyrri húsið hjá Elias í Rættará stendur gamla myllan, ið vit eiga at varðveita.

Fara vi út aftur í Sigmundargøtu og hinu megin vegin (t.v.s. eystur eftir ella sum fyrr, so oman móti sjónum), so stendur har tann gamla søguliga og hugnaliga fabrikin hjá Østrøm, ið hevur sítt heilt sermerkt snið.

Fabrikin hjá Østrøm setur, saman við øllum hinum í økinum, sín serstaka dám á umhvørvið við Vestaru Vág. Vit kunnu fara frá Gamla Hospitali, um Müllers Pakkhús, Stabbarnar við Müllers Pakkhús, Skeiva Pakkhús, Høgu kei, Lágu kei, fabrikin hjá Østrøm (nú á Skálatrøð), yvir til Smiðurnar í Litlúvík, yvir og út á Vágsbotn, út í Bakka og út á Nesið - Tinganesið har serstaki hugnin fram við Vestaru Vág endar ella byrjar, og har útsýnið móti gamla hospitali, ið eisini er byrjanin ella endin á økinum, er ein sera hugnalig og friðsæl sjón.

Við hesum vil eg vísa á, at verður »Gamla Hospitalið« burturbeint, missa umhvørvið og vit øll - t.v.s. allir feroymingar - stór søgulig virði, ein søguligan bygning og eitt søguligt og hugnaligt umhvørvi, ið vit ikki eiga ov nógvr av.

Eg kundi hugsað mær at vita, um havnarfólk og feroymingar sum heild veruliga góðtaka, at nútíðar vand-

isma, mammon og løtuvinningur hjá einstøkum borgarum taka og ræna burtur av fátækliga søgutílfari okkara?

Tá húsið, t.v.s. Gamla Hospital, er burtur og økið brúkt til annað endamál, er ov seint at angra, at vit hava søplað burtur søgulig virði av berari vandalismu og egoismu hjá vinnulivinum.

Um Gamla Hospitalið verður burturbeint, hvat verður tá næsta húsið har í grannalagnum, ið kemur at standa fyrri skotum? Eg seti spurningin, hóast eg havi gjørt mær nakrar tankar um tað.

Vónandi fær hetta lesarabrævið ávirkan á landsins myndugleikar, bý- og bygdaráð, og øll, ið skulu taka avgerðir í slíkum málum. Hugsjið tykkum væl um, aðrenn stórar broytingar skulu fara fram í einum umhvørvi. Takið granna og áhugað við í samráðingarnar, soleiðis at ikki bert eitt einstaklinga áhugamál kemur fram og vinnur fram - demokrati hildnast, sum vit væl vita, best í longdini.

Tit - landsins myndugleikar, mugu minnst til, at øll fólk hava eithvørt gott hugskot, tað eru ikki bert myndugleikarnir og sokallað lærd fólk, ið duga og hava eithvørt gott at bera fram.

Vónandi verður økið við Vestaru Vág og tí eisini »Gamla Hospital« varðveitt.

Tórshavn, 22. jan. 1998
Solveig Isfeldt

Lesarabrøv

Meira um ferðatrygging í Føroyum

Fyrst vil eg takka tryggingarsambandinum fyrri skjóta aftursvarið til innlegg mitt í Sosialinum nr. 12 frá 21. januar 1998.

So er tað okkum feroymingum kunnað, at tryggingarsambandið eisini má innrokna møguligan sjúku- og heimflutnings kostnað. Sjúkratrygging okkara - sjúkrakassin - vil ikki gjalda fyrri slíkt.

Í Danmark eru allir landsins borgarar tryggjaðir í eini

trygging, nevnd »Sygesikringen«. Øll grannalond okkara hava fingið hesa skipan. Nú eru mong á síðan okkara avlodaða sjúkrakassaskipan var slept.

Í 1995 kostaði tað donskum »Sygesikringum« 92 mill. kr. í samband við sjúkrastutning v.m. Tað er í meðal kr. 17,- fyrri hvønn íbúgva í Danmark.

Fyri at kunna gera eina samanmeting er eftir at fáa upplýst, hvat tað kostaði

donskum ferðatryggingum í endurgjaldi til tryggingartakarar t.d. í 1995?

Vit hava fingið upplýst frá danskari ferðamannastovu, at tryggingin har er lækkað pr. 1. desember 1997. Nú hava teir bert eitt slag av ferðatrygging, ið liggur í prisi eitt stað ímillum tað hífugu og dýraru. Statt er munurin nú størri, enn hann var í fyrra dømi mínum.

Vildi tryggingarsamband-

gið gjørt so væl at upplýst gjeðliga nærri frá um hesar fyrispurningar.

Orspkin til skrivning mína er at fáa upplýst, um vit, ið búgva her á landi, fáa eina rimuliga tænastu frá okkara einasta sølufelag á hesum øki.

Tórshavn, 27. jan. 1998
Eiko Apol